

Список використаних джерел

1. Платформа «Вектор». *Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти*. URL : <https://vector.uied.gov.ua/uk/spk/542/detail/> (дата звернення: 18.06.2026).
2. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16 січня 2020 року № 463-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 18.06.2026).
3. Сайт конкурсу-проекту «Цифрова Донеччина : від інструменту до результату». *Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти*. URL : <https://konkurs18.wixsite.com/cifrova-done44ina> (дата звернення: 18.06.2026).
4. Якість освітньої діяльності в Україні. Результати інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти. *Державна служба якості освіти України*. URL : https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2026/05/zvit_ia_2025.pdf (дата звернення: 18.06.2026).

Аліна КОВАЛЬ,

*завідувач ресурсного центру підтримки
інклюзивної освіти Донецького ОблІППО*

УПРАВЛІНСЬКІ РІШЕННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В ЗЗСО ТА ЗДО: ПРАКТИЧНИЙ СУПРОВІД КЕРІВНИКА

Інклюзивне середовище – це не лише про доступність освіти, це про якість щоденного життя дитини в школі чи садочку, про її відчуття безпеки, прийняття та підтримки. Саме на це спрямовані зміни, що набувають чинності з 1 серпня 2026 року. Право дитини на підтримку більше не має залежати від форми власності закладу освіти чи формату навчання – очного або дистанційного.

Для керівника інклюзія перестає бути окремим складним напрямом роботи. Вона стає природною частиною внутрішньої системи забезпечення якості освіти. Головне завдання сьогодні – створити таку модель управління, у якій кожне рішення працює на користь дитини, допомагає педагогам якісно виконувати свою професійну місію та формує в закладі атмосферу довіри й підтримки.

Основні управлінські завдання керівника відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 5 лютого 2026 р. № 129 «Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти» [Про внесення змін до Порядку орг... | від 05.02.2026 № 129.](#)

Ефективна організація інклюзивного навчання потребує системної управлінської діяльності. Керівнику ЗЗСО або ЗДО важливо забезпечити:

- створення інклюзивного освітнього середовища;
- організацію роботи команди психолого-педагогічного супроводу;
- взаємодію з інклюзивно-ресурсним центром;
- співпрацю з батьками;
- координацію діяльності педагогічних працівників;
- безпечні та безбар'єрні умови перебування дітей;
- організацію психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг;
- внутрішній моніторинг якості організації інклюзивного навчання;
- аналіз ефективності управлінських та освітніх процесів.

Особливу увагу необхідно приділяти діяльності команди психолого-педагогічного супроводу, адже саме командний підхід дозволяє забезпечити якісну підтримку дитини та своєчасно реагувати на її освітні потреби.

Практичні управлінські рішення для організації інклюзивного навчання

Підставою для організації інклюзивного навчання є заява одного з батьків та висновок ІРЦ. Відповідно до оновлених нормативних вимог заклад освіти зобов'язаний створити необхідні умови для навчання та розвитку дитини з особливими освітніми потребами (далі – ООП).

Керівнику закладу освіти доцільно:

- видати наказ про організацію інклюзивного навчання;
- створити команду психолого-педагогічного супроводу;
- визначити відповідальних осіб;

- організувати розроблення індивідуальної програми розвитку;
- забезпечити адаптацію освітнього середовища;
- здійснювати контроль за реалізацією рівнів підтримки.

Звертаємо вашу увагу, якщо батьки дитини з 2–5 рівнем підтримки подали заяву та висновок інклюзивно-ресурсного центру (далі – ІРЦ), то керівник зобов'язаний утворити інклюзивний клас або групу. Це вже не питання вибору чи можливостей закладу – це гарантоване право дитини на освіту.

З 2026 року чітко визначено і граничну наповнюваність класів:

- для учнів 4–5 рівнів підтримки – не більше однієї дитини в класі;
- для 3 рівня – не більше двох дітей;
- для 2 рівня – не більше трьох дітей з ООП.

Водночас система залишається гнучкою. У період воєнного стану заклад освіти може забезпечувати навчання до двох учнів 4–5 рівнів підтримки та до п'яти учнів 2–3 рівнів в одному класі чи групі. А якщо в населеному пункті функціонує лише один заклад освіти, зазначені норми можуть не застосовуватися.

Підтримка першого рівня

Особливо важливими є зміни щодо підтримки 1-го рівня. Відтепер заклад освіти може реагувати на труднощі дитини швидше, не очікуючи висновку ІРЦ.

Якщо дитина має незначні труднощі в навчанні чи розвитку, для початку підтримки достатньо заяви батьків та рішення Команди супроводу, зафіксованого в протоколі внутрішньої оцінки потреб.

Індивідуальна програма розвитку для таких учнів визначається самим закладом та має максимально спрощений і практичний формат. Це дозволяє не втрачати дорогоцінний час, особливо в дошкільному віці, коли рання підтримка має вирішальне значення.

Важливим напрямом управлінської діяльності є також формування в педагогічного колективу спільного розуміння принципів інклюзивної освіти, недискримінації та педагогіки партнерства.

Робота команди психолого-педагогічного супроводу (далі – Команда) відповідно до наказів Міністерства освіти і науки України від 09.12.2024 № 1713 «Про затвердження Положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами, яка здобуває дошкільну освіту» [Про затвердження Положення про ... | від 09.12.2024 № 1713](#) та від 29.05.2025 № 787 «Про внесення змін до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти» [Про внесення змін до Примірного ... | від 29.05.2025 № 787](#).

Сьогодні Команда супроводу – це не формальна група фахівців для підписання документів. Це ключовий координаційний механізм підтримки дитини, який допомагає об'єднати зусилля педагогів, батьків та спеціалістів.

Із 2026 року участь представника ІРЦ у роботі команди стає обов'язковою. Це важливий крок до більш професійного та виваженого визначення освітньої траєкторії дитини.

Водночас зміна рівня підтримки можлива лише на суміжний рівень – наприклад, із третього на другий або четвертий – і виключно за погодженням із батьками.

Принциповим залишається й інше правило: рівень підтримки не може змінюватися через нестачу фахівців або ресурсів у закладі. Потреби дитини мають залишатися головним орієнтиром для ухвалення управлінських рішень.

Керівнику важливо забезпечити:

- систематичність засідань команди супроводу;
- ведення необхідної документації;
- виконання рішень команди;
- моніторинг динаміки розвитку дитини;
- взаємодію між усіма учасниками освітнього процесу.

Ефективність діяльності команди супроводу значною мірою залежить від управлінської координації, професійної взаємодії фахівців та підтримки педагогів у роботі з дітьми з ООП.

Індивідуальна програма розвитку (далі – ІПР): документ, який має працювати

ІПР перетворюється з формального документа на реальний інструмент підтримки дитини.

З 2026 року форма ІПР стала простішою, зрозумілішою та зручнішою для педагогів. Заклад освіти тепер має *один місяць* для її підготовки, що дозволяє краще вивчити потреби дитини та визначити ефективні стратегії підтримки.

Особливу увагу в оновленій ІПР приділено умовам освітнього середовища: рівню шуму, освітленню, організації простору. Адаптації та модифікації з кожного предмета винесені в окремий додаток, що робить документ більш практичним у щоденній роботі педагога.

Усі ІПР обов'язково відображаються в автоматизованій системі АС ІРЦ <https://ircenter.gov.ua/>, що забезпечує прозорість і безперервність супроводу дитини.

Організація допомоги та документів про освіту

Корекційно-розвиткові заняття сьогодні – це не додаткова опція, а важлива частина системи підтримки дитини. Вони проводяться індивідуально або в малих групах по 2–6 осіб. Тривалість індивідуального заняття становить 20–25 хвилин.

Кожен фахівець веде журнал обліку занять, а батьки підтверджують факт їх проведення, зокрема й через електронний кабінет дитини.

Розширюються й кадрові можливості закладів освіти. Керівник може залучати асистентів учителя або вихователя, а для учнів 4–5 рівнів підтримки в групах подовженого дня – асистента вихователя ГПД. Також за рахунок освітньої субвенції є можливість вводити до штату вчителів-дефектологів відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 06.12.2010 № 1205 «Про затвердження Типових штатних нормативів закладів загальної середньої освіти». [Про затвердження Типових штатни... | від 06.12.2010 № 1205.](#)

Важливим кроком до рівності стало й оновлення підходів до документів про освіту. Із 2026 року всі учні отримують однакові державні документи. Спеціальні довідки для дітей з інтелектуальними порушеннями скасовано. Якщо дитина навчалася за модифікованою програмою, відповідні предмети в додатку до свідоцтва позначають спеціальною відміткою «*» згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 14.11.2025 № 1503 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 16 жовтня 2018 року № 1109» [Про внесення змін до наказу Мін... | від 14.11.2025 № 1503.](#)

Моніторинг якості організації інклюзивного навчання відповідно до Закону України «Про освіту» ст. 41 [Про освіту | від 05.09.2017 № 2145-VIII.](#)

В умовах сучасних освітніх змін важливого значення набуває внутрішня система забезпечення якості освіти. Одним із напрямів оцінювання діяльності закладу освіти є створення та функціонування інклюзивного освітнього середовища.

Під час інституційного аудиту, спираючись на наказ Міністерства освіти і науки України від 09.01.2019 № 17 «Про затвердження Порядку проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти», Державна служба якості освіти України приділяє увагу:

- забезпеченню рівного доступу до освіти;
- створенню безпечного та безбар'єрного середовища;
- діяльності команди психолого-педагогічного супроводу;
- реалізації індивідуальної програми розвитку;
- співпраці з батьками;
- професійній взаємодії педагогічних працівників;
- дотриманню принципів інклюзії та недискримінації.

Керівнику закладу освіти важливо здійснювати системний внутрішній моніторинг якості інклюзивного навчання, аналізувати ефективність створених умов та своєчасно реагувати на виявлені труднощі. Для цього доцільно ознайомитися з наказами МОН України від 16.04.2026 № 641 «Про внесення змін до Методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти» [metodrek_zzso-2026.pdf](#) та від 04.03.2025 № 407 «Про затвердження Методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах дошкільної освіти». [Metodichni rekomendacii_VSZYAO_ZDO-2025.pdf.](#)

Ефективними інструментами внутрішнього моніторингу можуть бути:

- анкетування педагогів та батьків;
- спостереження за освітнім процесом;
- аналіз документації команди супроводу;
- самооцінювання освітніх та управлінських процесів;
- оцінювання результативності надання психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових послуг.

Чек-лист готовності до інституційного аудиту

Система інклюзивного навчання сьогодні є одним із ключових показників якості освітнього середовища.

Саме тому керівнику важливо регулярно оцінювати готовність закладу до інституційного аудиту.

Варто перевірити:

- чи створено Команду супроводу та чи залучено до її роботи фахівця ІРЦ;
- чи затверджуються ІПР протягом одного місяця після зарахування дитини;
- чи завантажено ІПР в автоматизовану систему АС-ІРЦ;
- чи наявні в особових справах ІПР за новою формою з підписами всіх учасників команди;
- чи ведеться журнал корекційних занять із підтвердженням батьків;
- чи забезпечено в освітньому середовищі вимоги до простору, освітлення та організації навчального місця, визначені в ІПР.

Взаємодія з батьками

Одним із важливих напрямів роботи є формування партнерських відносин із батьками.

Керівнику рекомендується:

- проводити індивідуальні консультації;
- залучати батьків до роботи команди супроводу;
- забезпечувати відкриту та конструктивну комунікацію;
- своєчасно інформувати про освітні труднощі та досягнення дитини;
- підтримувати атмосферу довіри та партнерства.

Позитивна взаємодія з родиною сприяє успішній адаптації дитини та підвищує ефективність освітнього процесу.

Рекомендації керівнику закладу освіти

З метою ефективної організації інклюзивного навчання керівнику закладу освіти доцільно:

- систематично ознайомлювати педагогів із нормативними змінами;
- організовувати підвищення кваліфікації педагогічних працівників;
- підтримувати професійну взаємодію між фахівцями;
- забезпечувати психологічно безпечне освітнє середовище;
- використовувати принципи універсального дизайну та розумного пристосування;
- проводити регулярне самооцінювання якості інклюзивного освітнього середовища;
- використовувати результати внутрішнього моніторингу для ухвалення управлінських рішень;
- забезпечувати готовність закладу до інституційного аудиту;
- сприяти формуванню толерантного ставлення до дітей з ООП серед учасників освітнього процесу.

Важливо, щоб інклюзивне навчання в закладі освіти було не формальним виконанням вимог законодавства, а реальною системою підтримки кожної дитини.

Якісна інклюзія – це не складні формули чи велику кількість документів. Це про щоденну увагу до потреб дитини, підтримку педагогів і готовність команди працювати разом.

Роль керівника сьогодні полягає у створенні такої системи взаємодії, де кожен фахівець розуміє свою відповідальність, а батьки стають справжніми партнерами закладу освіти.

Зміни 2026 року роблять інклюзивне навчання більш зрозумілим, практичним і орієнтованим на реальну допомогу кожному учню та вихованцю. Саме такі управлінські підходи сьогодні є показником якості освітнього середовища та професійної відповідальності закладу освіти.

Список використаних джерел

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 29.05.2026).
2. Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 05.02.2026 №129. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/129-2026-%D0%BF#Text> (дата звернення: 29.05.2026).
3. Про затвердження Положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами, яка здобуває дошкільну освіту : наказ Міністерства освіти і науки України від 09.12.2024 № 1713. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0022-25#Text> (дата звернення: 29.05.2026).
4. Про внесення змін до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 29.05.2025 № 787. URL : <https://surl.li/gwcxhz> (дата звернення: 29.05.2026).
5. Про затвердження Типових штатних нормативів закладів загальної середньої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 06.12.2010 № 1205. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1308-10#Text> (дата

звернення: 29.05.2026).

6. Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 16 жовтня 2018 року № 1109 : наказ Міністерства освіти і науки України від 14.11.2025 № 1503. URL : <https://mon.gov.ua/npa/pro-vnesennia-zmin-do-nakazu-ministerstva-osvity-i-nauky-ukrainy-vid-16-zhovtnia-2018-roku-1109> (дата звернення: 29.05.2026).
7. Про затвердження Порядку проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 09.01.2019 № 17. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-19#Text> (дата звернення: 29.05.2026).
8. Про внесення змін до Методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 16.04.2026 № 641. URL : https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2026/04/metodrek_zzso-2026.pdf (дата звернення: 29.05.2026).
9. Про затвердження Методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах дошкільної освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 04.03.2025 № 407. URL : https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2025/03/Metodichni_rekomendacii_VSZYAO_ZDO-2025.pdf (дата звернення: 29.05.2026).
10. Автоматизована система роботи інклюзивно-ресурсних центрів (АС «ІРЦ»). URL : <https://ircenter.gov.ua/> (дата звернення: 29.05.2026).

Тетяна КОЛГАН,
проректор з навчальної роботи
та економічних питань Донецького ОблППО

Олена ЗОЛОТАР,
завідувач відділу національного виховання,
позашкільної та громадянсько-історичної освіти Донецького ОблППО

Андрій ДУБЯГА, Людмила РИБАЛКА,
методисти відділу національного виховання,
позашкільної та громадянсько-історичної освіти Донецького ОблППО

ВETERАНИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ: КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ ТА ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ

Далеко не в кожній країні створено міністерства у справах ветеранів і відповідні органи управління на мережево нижчих рівнях, адже не кожна країна стикається з необхідністю провадження цілеспрямованої політики щодо ветеранів війни. Україна входить до числа тих держав, яким необхідний саме такий підхід, адже війна, яку розв'язала РФ у 2014 році, та повномасштабне вторгнення фактично створили додатковий прошарок у суспільстві, що вимагає особливої уваги з боку держави.

Інтегративна модель залучення ветеранів до системи освіти

